

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

2/2019

ročník/volume 29

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

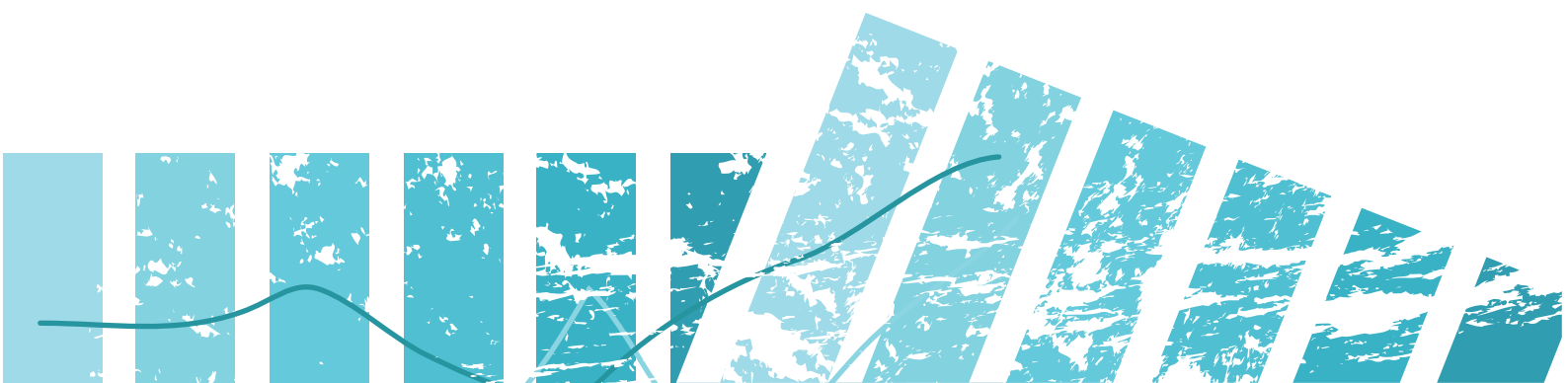
Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 8

Typ článku/Type of article: recenzia publikácie/review of publication

Strany/Pages: 80 – 81

Dátum vydania/Publication date: 15. apríl 2019/April 15, 2019



Recenzia publikácie/Review of Publication

Zuzana Kusá

ZA OSTROU HRANICOU: VŠETCI ZODPOVEDÁME LEN SAMI ZA SEBA, A UŽ TAKMER NEVIEME, ČO SI POČAŤ SO SLOVOM „SPOLOČNOSŤ“

Zuzana Kusá

BEYOND THE SHARP EDGE: WE ONLY TAKE RESPONSIBILITY FOR OURSELVES AND WE HAVE ALMOST FORGOTTEN WHAT „SOCIETY“ MEANS

Krásno nad Kysucou: Absynt-Kalligram, 2018. 96 s.

ISBN: 978-80-89916-46-7

Názov poslednej publikácie sociologičky Zuzany Kusej veľmi výstižne zachytáva jej obsah, ako aj trendy vývoja slovenskej spoločnosti. V eseji autorka otvára témy chudoby či sociálnych dávok, teda témy, ktoré sa na Slovensku stali akýmsi tabu, prípadne podliehajú najrôznejším mýtom. Tieto témy predstavuje z pozície výskumníčky, ktorá sa podieľala na mnohých výskumoch zameraných, okrem iného, na hodnoty v slovenskej spoločnosti, ale aj človeka, ktorý má praktické skúsenosti priamo s ľuďmi ohrozenými chudobou a spoločenským vylúčením. Aktuálne témy kriticky komentuje a zároveň poukazuje na ich štrukturálne príčiny, dôsledky a mylné predstavy (re)produkované v spoločnosti.

Kniha je rozdelená do štyroch hlavných sekcií: Sebestačnosť; Hranice empatie; Záhady solidarity; Ľudská dôstojnosť pre všetkých – rozum alebo cit. V týchto kapitolách predstavuje a diskutuje témy chudoby, symbolických či sociálnych hraníc v slovenskej spoločnosti, ich príčiny a dôsledky. Ďalej pojednáva o verejných diskurzoch, ktoré sú často veľmi skratkovité a redukované rovnako, ako je podľa autorky redukovaný účel vzdelávania na ekonomické požiadavky trhu a zamestnávateľov. Otvára dôležité témy zbavovania sa zodpovednosti politických garnitúr, teda tých, ktorí majú symbolickú a reálnu moc prijímať politiky, ako aj pretrvávajúceho trendu nerovného rozdeľovania zdrojov, alebo vytrácajúcej sa bezpodmienečnej solidarity.

Hneď úvodná strana vedie čitateľov a čitateľky k zamysleniu. Dielo považujem za naozaj dôležité. V prvom rade vyplňa prázdnější priestor medzi publikáciami o chudobe a dôsledkoch trendov individualizácie na Slovensku, ktoré kriticky a zrozumiteľným jazykom približujú menované témy. Kniha nastavuje aj zrkadlo. Autorka ponúka čitateľom a čitateľkám uhol pohľadu, z ktorého možno bežne neuvažujú. Taký, ktorý často neponúkajú ani médiá, ani politici. Kriticky rozoberá stereotypy, predstavy a presvedčenia, ktoré v slovenskej spoločnosti dlhodobo panujú.



Je o to podstatnejšie, že v prípade všeobecne rozšírených a akceptovaných sociálnych reprezentácií autorka neostáva iba pri abstraktných predstavách ľudí – verejnosti, médií či politikov a političiek. Poukazuje na významnú úlohu diskurzov a toho, akým spôsobom autority ovplyvňujú (re)produkciu sociálnych reprezentácií napríklad o Rómoch a Rómkach či ľuďoch, ktorí poberajú sociálne dávky. Ako píše: „O sociálnych dávkach sa dve desaťročia hovorilo najmä v súvislosti s ich možným zneužívaním. Častým opakovaním a zasadzovaním témy do rovnakého kontextu (zneužívanie dávok, vyhýbanie sa práci) sa nášmu mysleniu vtlačajú pomyselné koľajnice, po ktorých pohodlne bežia všetky schematické úsudky o chudobných“ (s. 43). Jasne artikuluje, že tieto reprezentácie autority pretavujú do konkrétnych politik a opatrení, ktoré majú reálne dopady na životy ľudí. V neposlednom rade, knihu považujem za podstatnú aj preto, že zrozumiteľne pojednáva o štrukturálnych príčinách chudoby, vylúčenia či znižujúcej sa solidarity.

Pri spracovaní dôležitých spoločenských tém tak, ako ich sociologička predstavuje, nejde iba o domnienky. Autorka spracúva sociologickú literatúru s poznatkami z existujúcich výskumov vrátane tých, na ktorých sama spolupracovala. Odborné pasáže sú doplnené o akýsi aktivistický apel, ktorý je s kritickými vedeckými prístupmi komplementárny. Text je tiež pretkaný citáciami z rozhovorov a pozorovaní, ktoré autorka sama realizovala alebo sa na nich inak podieľala. Dodávajú odbornému a ľudskému rozprávaniu ďalší významný rozmer. Okrem iného sú aj ilustráciami trendov, ktoré autorka opisuje a diskutuje. Zároveň ukazujú epizódy zo životov ľudí, ktorí priamo v chudobe žijú, sú jej svedkami alebo na ňu minimálne majú názor.

Predstavenú esej je možné považovať za akési popularizačné dielo, no zároveň má neopomenuteľnú váhu v odbornej sociológii. Je dielom, ktoré sa prihovára širokej verejnosti, pričom je podložené dlhoročnými vedeckými skúsenosťami a znalosťou literatúry, ktorá opisované trendy vysvetľuje. Publikácia by okrem iného mohla byť veľmi vhodným čítaním pre študentov a študentky naprieč odbormi. Otvára, vysvetľuje, apeluje, ale aj scitlivuje.

Mgr. Lenka KISSOVÁ

Autorka je doktorandkou na Katedre sociológie Fakulty sociálnych štúdií Masarykovej univerzity v Brne a zároveň pôsobí ako výskumná pracovníčka Inštitútu výskumu inkluzívneho vzdelávania na Masarykovej univerzite v Brne.